

ВОДИЧ

ПРАВАТ КАКО ВЛОГ ВО ДРУШТВОТО

Во соработка со проектот “Корпоративно
управување и Законот за трговските друштва”
од **USAID**

Скопје 2005

Подготвил:
Др. Валентин Пепељуговски

Издавач:
**Здружение на правници од стопанството на РМ
Совет за корпоративно управување**

Уредувачки одбор:
Проф. Др. Тито Беличанец,
редовен професор на Правниот факултет во Скопје
Самир Латиф,
сениор правен советник при проектот CG & CL
Др. Грегори Ф. Масен,
директор на проектот CG & CL
Дерил Браун,
сениор правен советник при проектот CG & CL
Марија Игњатова Гошева,
правен советник при проектот CG & CL

Тираж:
1000 примероци

Печати:
Алма Печатница

Скопје 2005

А. Вовед

Глобализацијата на светската економија и развојот на нови технологии придонесоа правата да добиваат на значење. Како резултат на тоа, секојдневно се зголемува трговијата со права, а најчесто предмет на трговија се правата од интелектуална сопственост. Правата од интелектуална сопственост и другите права претставуваат нематеријална актива со значителна вредност и се составен дел од имот на физичките и правните лица. Тргувајќи од фактот дека една од основните карактеристики на овие права е нивната прометливост, тие можат да се пренесуваат, отстапуваат на користење, заложуваат, но и да се вложуваат како непаричен влог во друштвото.

Б. Што се права од интелектуална сопственост?

Правата од интелектуална сопственост се составени од две големи групи на права, и тоа права од индустриска сопственост и авторско право и сродни права. И едните и другите права во основа се апсолутни, монополски права со ограничено траење.

Правата од индустриска сопственост се регистрабилни права, односно за да бидат во важност во Република Македонија тие мораат да се пријават / регистрираат во Државниот завод за индустриска сопственост. Законот за индустриска сопственост на Република Македонија (Службен весник на РМ број 40/2004 - пречистен текст), како права на индустриска сопственост ги регулира правото на патент, трговска марка, индустриски дизајн, ознака на потекло на производот и географска ознака. Покрај овие права со Законот за топографија на интегрални кола (Службен весник на РМ број 5/98) е регулирано правото на топографијата на интегрални кола. Покрај регистрабилните постојат и права на индустриска сопственост кои не се пријавуваат / регистрираат кај посебен орган на државната администрација. Тоа се трговската тајна, know-how и името на доменот.

Со патент се штити пронајдок во сите области на техниката и технологијата, кој е нов, кој содржи инвентивен придонес и кој може да се применува во индустријата.

Со право на индустриски дизајн се штити нова форма на тело, слика, цртеж, контура, композиција на бои, текстура или нивна комбинација, што може да се пренесе на определен индустриски или занаетчиски производ или

на негов дел, колку што е потребно да ги задоволи условите на новост и особеност.

Со трговска марка се штити знак кој може графички да се прикаже и кој е подобен за разликување на стоките или услугите на еден учесник во прометот од стоките или услугите на друг учесник во прометот. Со трговска марка се штитат знаци подобни за разликување како што се: зборови, букви, бројки, слики, цртежи, комбинации на бои, тродимензионални форми, вклучително и форми на стоките или нивните пакувања, како и комбинациите на сите напред наведени знаци.

Трговска тајна претставува правно незаштитена техничка документација, и тоа модели или упатства од техничка природа, а особено скици, цртежи, планови, прототипови, пресеци или други слични документи.

Под Know-how се подразбираат технички информации како што се описи на постапки за производство, рецептури, формули, модели или мостри кои не се заштитени со патент.

Правото на патент трае 20 години од денот на поднесување на пријавата. Правото на трговска марка трае 10 години од денот на поднесување на пријавата со можност за негово продолжување неограничен број пати, во зависност од интересот на носителот на правото. Правото на индустриски дизајн трае 5 години со можност за негово продолжување до 25 години од денот на поднесување на пријавата. Правото на користење на ознаката на потекло на производот и на географската ознака трае 5 години со можност за негово продолжување неограничен број пати.

Авторското и сродните права се стекнуваат и важат од денот на нивното создавање. Законот за авторското право и сродните права на Република Македонија (Службен весник на РМ број 47/96, 3/98) го регулира авторското дело како индивидуална и интелектуална творба од областа на книжевноста, науката, уметноста и од други области на творештвото, независно од видот, начинот и формата на изразување. Авторското дело трае за време на авторовиот живот и 70 години по неговата смрт. За авторско дело се сметаат особено пишано дело, како книжевно дело, напис, статија, прирачник, брошура, научен труд, расправа; компјутерска програма; говорно дело како говор, беседа, предавање; музичко дело со или без текст;

драмско, драмско музичко и куклено дело; кореографско и пантомимичарско дело, фиксирано на материјална подлога; фотографско дело, кинематографско и друго аудио визуелно дело; ликовно дело како слика, графика, скулптура и слично; архитектонско дело; дело од применета уметност и дизајнот; картографско дело, план, скица, технички цртеж, проект, табела, пластично дело и друго дело со ист или сличен карактер од областа на географијата, топографијата, архитектурата или друга научна, образовна, техничка или уметничка природа. Преработка на авторско дело, на друго дело и на дело од народното творештво што претставува индивидуална интелектуална творба е самостојно авторско дело. Збирка на авторски дела, на дела од народното творештво или на други дела како што се енциклопедија, антологија, зборник, бази на податоци, збирка на документи и други збирки, е самостојно авторско дело.

Автор е физичко лице кое го создало авторското дело и чие име, псевдоним или ознака на вообичаен начин е означено на делото, или е наведено при неговото објавување, додека не се докаже спротивното. Авторското право е единствено право и неразделно од авторското дело. Авторското право содржи морални и материјални

права. Материјалните права можат да бидат пренесени или отстапени на користење на трети лица.

Сродни права се правата на уметниците-изведувачи над своите изведби и правата на фонограмските, филмските и сценските продуценти, на РТВ организации и на издавачите над нивните фонограми, видеограми, сценски дела, емисии или изданија. Правата на изведувачите, филмските продуценти и РТВ организации траат 50 години од денот на првото објавување односно радиодифузно емитување. Правата на сценските продуценти траат 20 години од денот на првото јавно изведување на сценското дело а правата на издавачите траат 25 години од законското издавање на делото.

Правата од интелектуална сопственост имаат своја вредност. Заради тоа тие можат да претставуваат влог во друштвото бидејќи содружникот, односно акционерот му ги отстапува и му ги пренесува на трговското друштво, во постапката на основање или во постапката на зголемување на основната главнина на друштвото. Како такви, правата заедно со стварите (подвижни и недвижни) претставуваат непаричен влог во друштвото. Истовремено правата од интелектуална сопственост заедно со другите

права претставуваат имот на друштвото. Имено имотот на друштвото е севкупност на правата, сопственички и други стварни права што друштвото ги стекнува над добрата (парите, стварите и правата) што содружниците и акционерите ги вложиле во друштвото или кои друштвото ги стекнало во своето работење.

В. Најчесто поставувани прашања

1) Дали сите права можат да претставуваат непарични вложови?

- Не. Само правата што имаат имотна вредност, кои што можат да се проценат и да се изразат во пари, можат да се вложат односно да се внесат при основањето на трговското друштво и при зголемување на основната главнина на друштвото.

2) Што треба да содржи договорот за друштво, односно одлуката за зголемување на основната главнина, кога во трговското друштво се внесуваат права како непаричен влож?

- Во договорот на друштвото, во статутот, односно во одлуката за зголемување на основната главнина мора да се внесе: фирмата, називот односно името на лицето

кое го внесува правото, подробен опис на правото при што ќе се наведе називот на правото (на пр. патент, или трговска марка и сл.), насловот (на пр. "контејнер за вода", "постапка за пенење на битуменот", АНДОЛ и сл), бројот на пријавата односно регистарскиот број до колку правото е признаено и регистрирано (Пријава на патент П.бр.2003/0142, Пријава на трговска марка ТМ.20040981 и Рег.бр. 10024), важењето на правото (на пр. правото трае до 25.05.2010 година), кога и каде е објавена (на пр. Објавена е во Службеното гласило на Државниот завод за индустриска сопственост на Република Македонија, ГЛАСНИК бр.4 од 31.12.2003 година). Исто така, потребно е да се даде и проценетата вредност на правото изразена во пари (на пр. трговката марка АНДОЛ вреди 1.000.000 ЕВРА или 61.900.000,00 денари).

3) Кој ја врши проценката на вредноста на правата?

- Проценката на правата како непаричен влог во друштвото ја врши овластен проценител (еден или повеќе) назначен од основачите, содружниците, акционерите односно органите на друштвото од листата на овластени проценители. Регистарот на овластени проценители е воспоставен врз основа на закон. Проценителот е лично и

неограничено одговорен со сиот свој имот за точноста на податоците во извештајот за проценка за проценетата вредност на правата како непаричен влог и сноси кривична одговорност ако не го применува кодексот за етика на овластените проценители и меѓународните стандарди за проценка.

4) Како се врши проценката на правата?

- Овластениот проценител изработува извештај за проценетата вредност на правата како непаричен влог во согласност со меѓународните стандарди за проценка. Извештајот содржи опис на правата како непаричен влог, на методата со која е извршена проценката на влогот и дека утврдената вредност соодветствува на номиналниот вредност на уделот, односно на акциите како и на премијата што се бара за нив. Кон извештајот се приложува и доказ за пријавеното, односно регистрираното право (пријава на трговска марка, решение за признавање на правото на патент и сл.).

5) Дали се проверува точноста на проценетата вредност на правата при уписот во трговскиот регистар?

- Не, поради тоа што одговорноста за вистинитоста ја сноси овластениот проценител.

6) Дали може вредноста на правата како непаричен влог да биде поголема од вредноста утврдена во извештајот за проценка?

- Не. Вредноста на правата како непаричен влог определена во договорот за друштвото, во статутот, односно во одлуката за зголемување на основната главнина не може да биде поголема од вредноста утврдена во извештајот за проценка. До колку вредноста на правата како непаричен влог е пониска од онаа која ја прикажал внесувачот на непаричниот влог, внесувачот на правата како непаричен влог мора разликата да ја надомести со плаќање во пари, но само ако другите основачи, содружници или акционери го прифатат тоа.

7) Дали можат влоговиите што се вложуваат да им се враќаат на содружниците, односно на акционерите на друштво?

- Не, освен во случаите определени со Законот за трговски друштва. Тие му се ставаат на располагање на друштвото.

8) Дали и како одговараат лицата кои стекнале удел односно акции во замена за правата како непарични влогови?

- Одговараат лично и неограничено со целиот свој имот спрема трговското друштво за вредноста на правата како непарични влогови утврдена во извештајот за проценка, и тоа за време од 5 години од денот на објавување на уписот во трговскиот регистар на договорот за друштвото, на статутот односно одлуката за зголемување на основната главнина.

Г. Промени во законодавството

Законите што ги регулираат правата од интелектуална сопственост се релативно нови закони кои се донесувани во процесот на пристапување на Република Македонија во Светската трговска организација. Тие се усогласени со бројните меѓународни конвенции и договори кон кои Република Македонија има пристапено и ги има ратификувано и во основа се хармонизирани со директивите на ЕУ. Меѓутоа, како резултат на секојдневниот технолошки напредок и фактот што најголемите светски економии и придаваат се поголемо значење на економијата која се заснива на знаењето, потребно е секојдневно следење и

усогласување со новите трендови на меѓународно ниво изразени преку донесување на нови конвенции и договори и изменување на постојните. Ова особено се однесува на директивите на ЕУ по нејзиното неодамнешно проширување. Истовремено, при проценката на правата од интелектуална сопственост треба да се има во вид дека нивната вредност се заснива на нивната употреба. Потешкотија претставува фактот што не постои ефикасен пазар на права од интелектуална сопственост не само во нашата земја туку и пошироко. При проценката проценителот е должен да ги применува меѓународните стандарди за проценка олицетворени во соодветна легислатива. Треба да се има предвид дека се познати повеќе методи на проценка на правата на интелектуална сопственост, како што се: метода базирана на трошоци, метода базирана на пазарот, метода базирана на приходот: опционен, теориски и ценовен модел: квалитативна / хибридна метода, економетриска метода и др. Меѓутоа, нивната примена зависи од секој поединечен случај.

Д. Поважни прашања

Прашање 1: Кој одлучува која метода за проценка треба да се примени?

- Овластениот проценител назначен од содружниците, акционерите, односно органите на друштвото од листата на овластени проценители одлучува која метода на проценка на правата на интелектуална сопственост ќе се примени.

Прашање 2: Дали проценителот може да побара доволни објаснувања за правата од интелектуална сопственост кои се вложуваат и кој е должен да му ги даде?

- Проценителот може да побара од лицето кое го внесува непаричниот влог изразен во права од интелектуална сопственост и од органот на управување на друштвото да му ги даде сите потребни објаснувања и податоци за да ја изврши правилно проценката.

Прашање 3: Дали вложувачот и го внесувањето на непаричниот влог изразен во права од интелектуална сопственост останува сопственик, односно носител на илне права?

- Не. Влоговите, вклучително и правата од интелектуална сопственост како непаричен влог што се внесени во друштвото, му припаѓаат на друштвото.

Прашање 4: Кога се внесуваат правата од интелектуална сопственост како непарични влогови во друштвото?

- Непаричните влогови во целост се внесуваат пред поднесување на пријава за упис за основање на друштвото. Ако вредноста на внесениот непаричен влог во времето на поднесување на пријавата за упис на основање на друштвото не го достигне износот на превземениот влог, содружникот мора да ја доплати разликата во пари пред уписот на основањето на друштвото во трговскиот регистар.

Прашање 5: Дали може да не се проценува вредноста на правата од интелектуална сопственост како непаричен влог?

- Да. Согласно член 177 од Законот за трговските друштва, ако вредноста на поединечните непарични влогови (вклучително и на правата од интелектуална сопственост) е помала од 5000 Евра во денарска противвредност и ако вкупната вредност на целината на непаричните влогови не ја надминува половината на основната главнина (2500 Евра), содружниците можат едногласно да одлучат да не ја проценуваат вредноста на непаричниот влог кај друштвото со ограничена одговорност.

Прашање 6: Што се случува со уделот при истапување или исклучување на содружничок ако влогот бил непаричен?

- Содружникот кој истапува од друштвото, односно исклучениот содружник има право на надомест на неговиот удел според пазарната вредност што ја имал уделот во времето на истапувањето, односно на исклучувањето. Ако влогот бил во права од интелектуална сопственост, односно непаричен, содружникот има право внесеното да му се врати ако така било утврдено во договорот за друштвото или ако со тоа се согласат другите содружници во рок што не може да биде пократок од 3 месеци од денот на истапувањето, односно исклучувањето од друштвото. Содружникот не може да бара надомест за причинетата штета за намалување на вредноста на правата од интелектуална сопственост што ги вложил.

Прашање 7: Што ако содружничок кој истапува, односно кој е исклучен, не го прифати надоместокот кој му го определило друштво?

- До колку спогодбено не може да се определи надоместокот за уделот, тогаш надоместокот го проценува овластен проценител определен од судот.

Ѓ. Препораки

Имајќи ги во вид карактерот, значењето и вредноста што ги имаат правата од интелектуална сопственост во современиот промет на стоки и услуги и фактот дека нашето поднебје изобилува со автори, креатори и творци, но и со правни лица кои се сопственици, односно носители на права од интелектуална сопственост со високо реноме и вредност, препорачуваме истите да се вложуваат во друштвата. Со тоа овие права нема да останат "мртво слово на хартија", туку и тие ќе се вклучат во создавање на нова вредност. Треба да се користат предностите кои ги пружаат правата, од кои секако најзначајна е предноста дека истите, со користењето не можат да бидат уништени и "амортизирани", туку само до колку правилно се вложат и искористат, нивната вредност може да се зголеми повеќекратно. Во исто време, правата од интелектуална сопственост, можат да служат како основачки влог, а со тоа и како удел. Правата можат да се отстапуваат на користење односно да се дава лиценца. Уделот во друштвото, пак, може да биде заложен заради добивање на кредит, кој може да биде искористен за купување на основни или обртни средства за работа на друштвото. Само на ваков начин и во нашата држава, друштвата ќе почнат да

управуваат и со правата од интелектуална сопственост и ќе почне да се создава пазар на права . Тоа ќе придонесе правата од интелектуална сопственост се повеќе да се почитуваат со што ќе станат највреден имот на друштвата. А тоа е единствениот пат кон вклучувањето на македонската економија кон економиите кои се засниваат на знаењето, кон зголемување на странските директни инвестиции и конечно кон интегрирањето во Европската Унија.

Овој водич претставува дел од серијалот на публикации за новиот Закон за трговски друштва подготвен од Здружението на правници од стопанството на РМ и Советот за корпоративно управување во соработка со **USAID** Проектот за корпоративно управување и Закон за трговски друштва. Овие брошури и избрана литература може да ги најдете на www.maccorgov.com.mk и www.mbla.org.mk.

Јазична поддршка од **USAID** Проектот за корпоративно управување и Закон за трговски друштва:

Весна Миркоска, Главен лектор
Марија Стојановска
Ана Шошолчевска